

Ελληνική οικονομία - τάσεις και προοπτικές

Νίκος Βέττας

Γενικός Διευθυντής, Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών

Καθηγητής, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

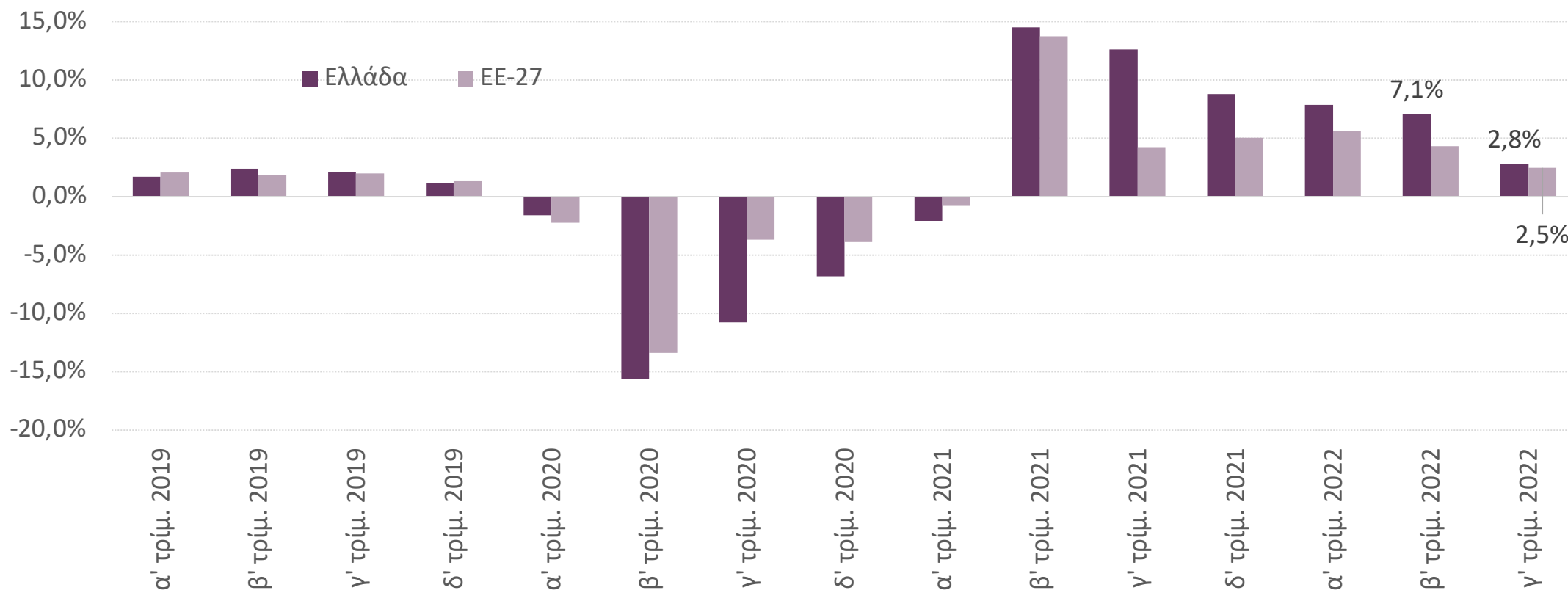
nvettas@aueb.gr

www.iobe.gr

ΣΕΓΜ, Αθήνα, 15 Δεκεμβρίου 2022

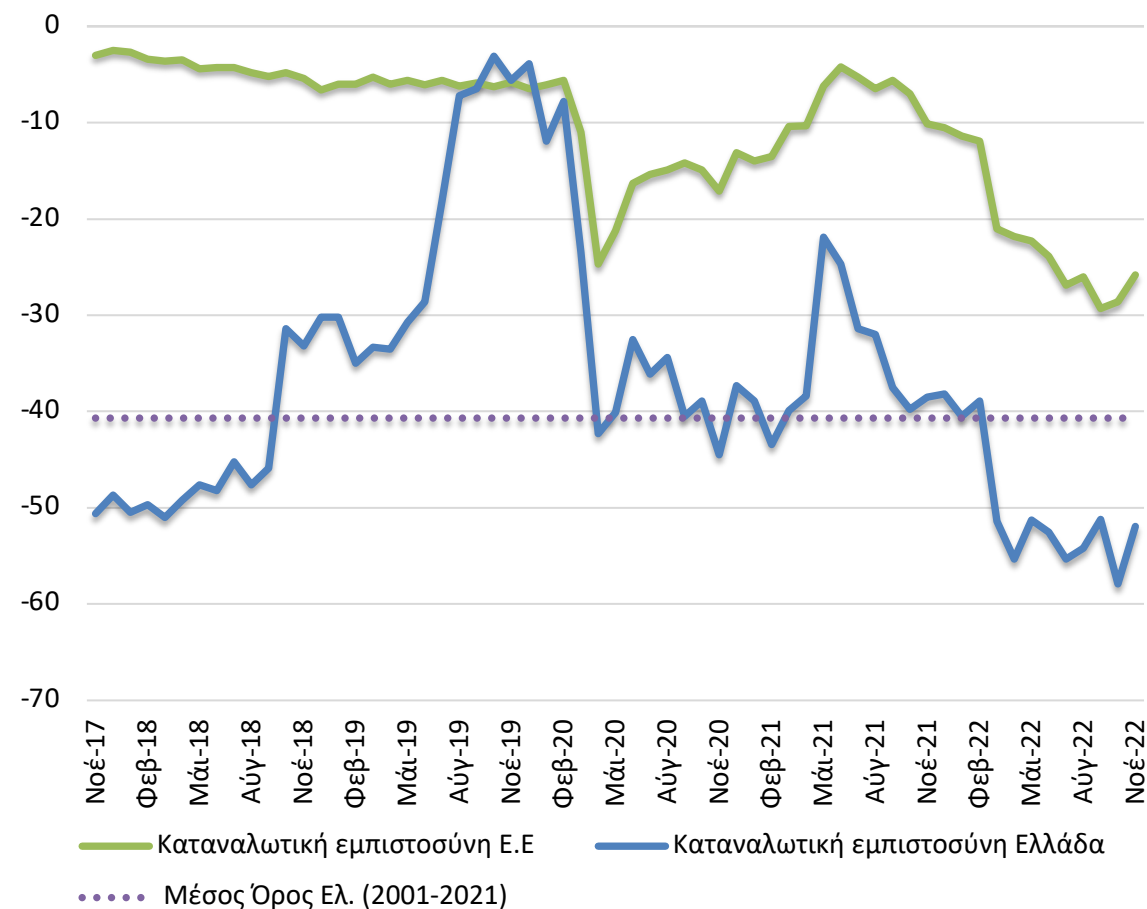
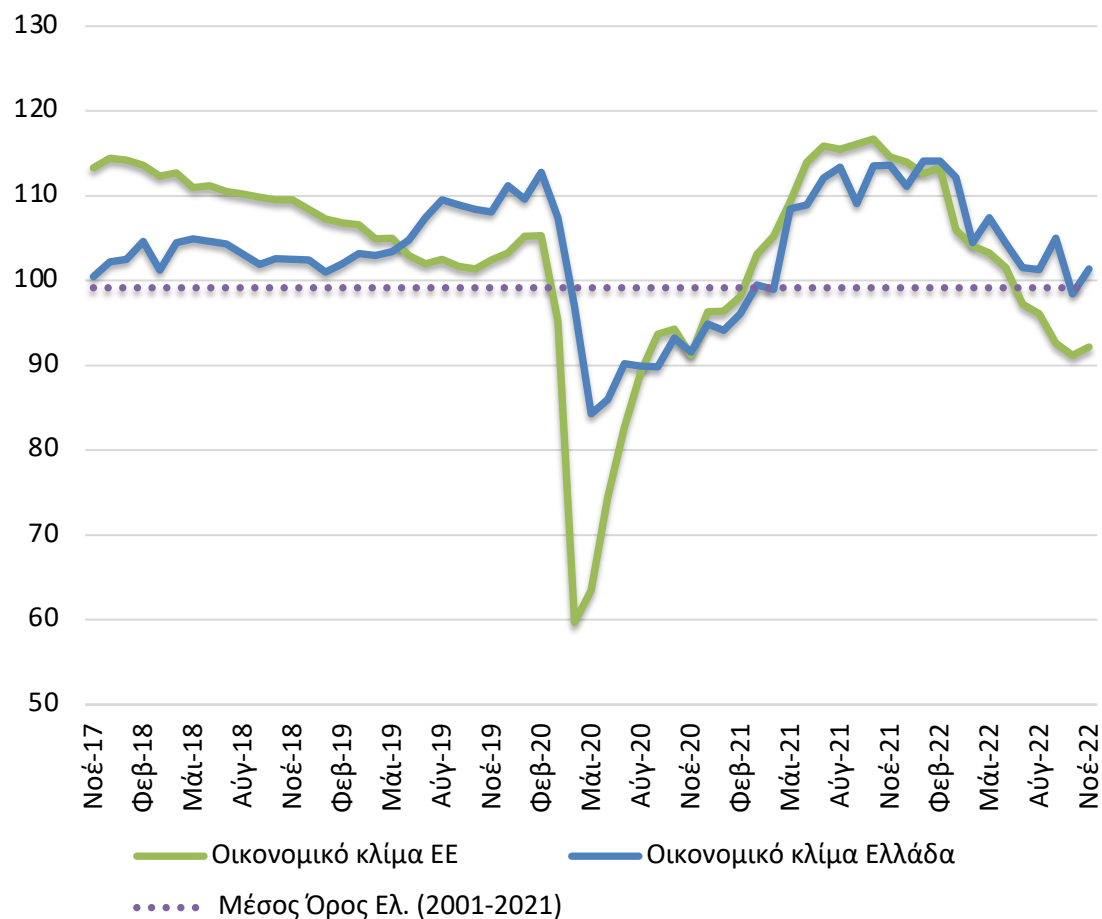
Υψηλή μεταβλητότητα στο ΑΕΠ

Πραγματικό τριμηνιαίο ΑΕΠ (ρυθμός μεταβολής γ-ο-γ)

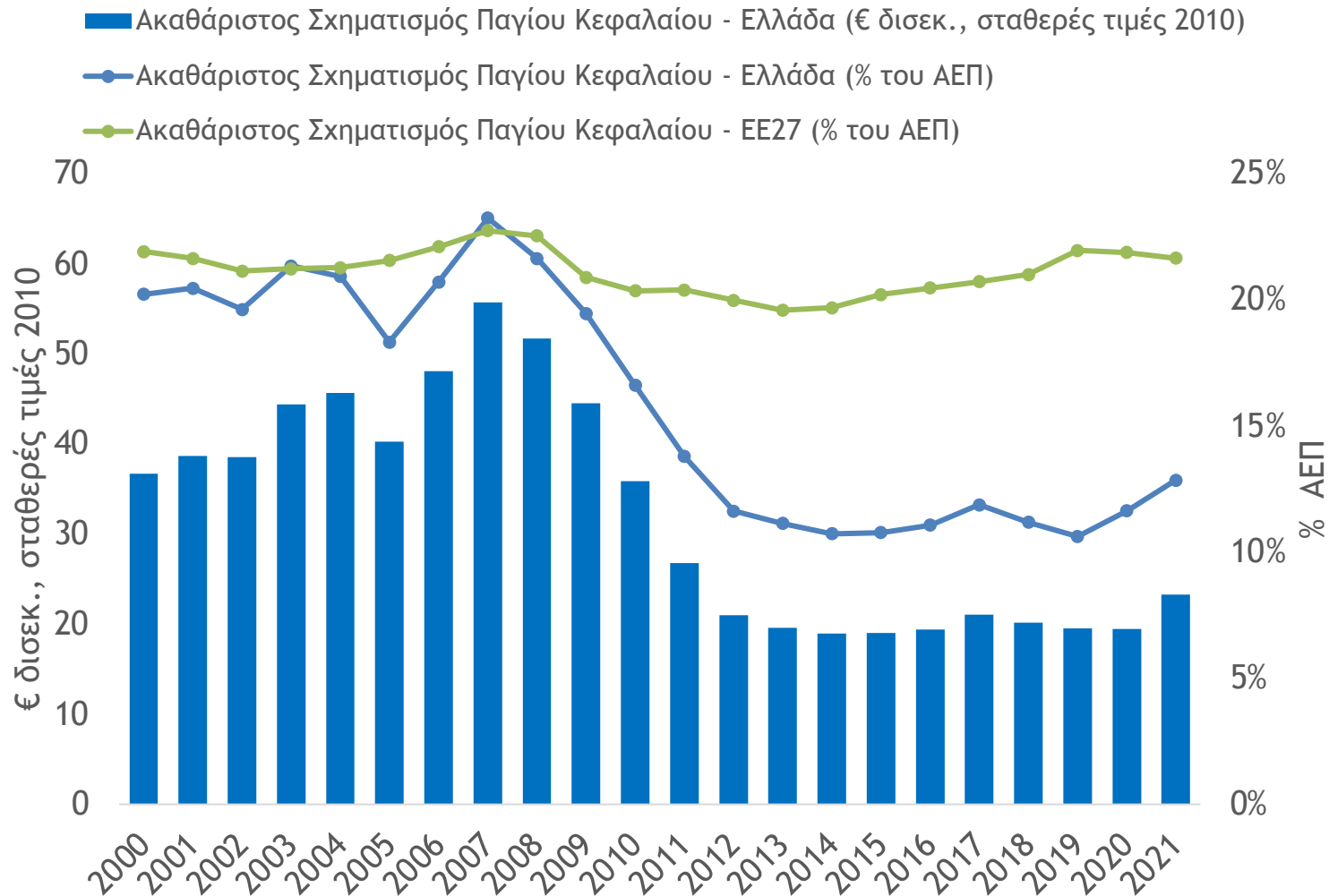
**Ετήσια αύξηση του ΑΕΠ κατά 2,8% το γ' τρίμ. του 2022, από 7,1% στο προηγούμενο τρίμηνο.
Προήλθε κυρίως από ηπιότερη άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης (+6,2%) και ενίσχυση των επενδύσεων (+12,3%).
Η επίδοση του ΑΕΠ το γ' τρίμηνο ήταν οριακά ταχύτερη του μ.ό. στην ΕΕ (+2,5%).**

Το οικονομικό κλίμα και η καταναλωτική εμπιστοσύνη σταθεροποιούνται, μετά από πτωτική πορεία ενός έτους

ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟ ΚΕΝΟ

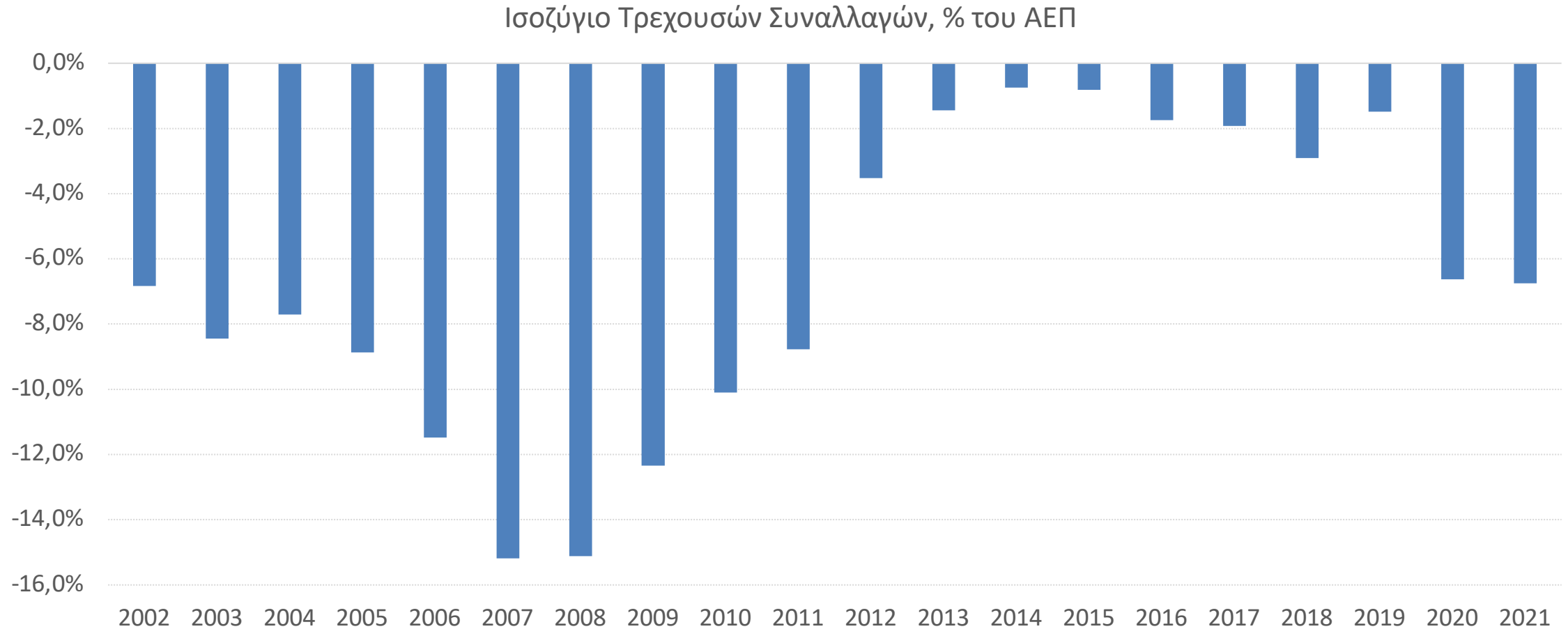
Συσσωρευμένο επενδυτικό κενό

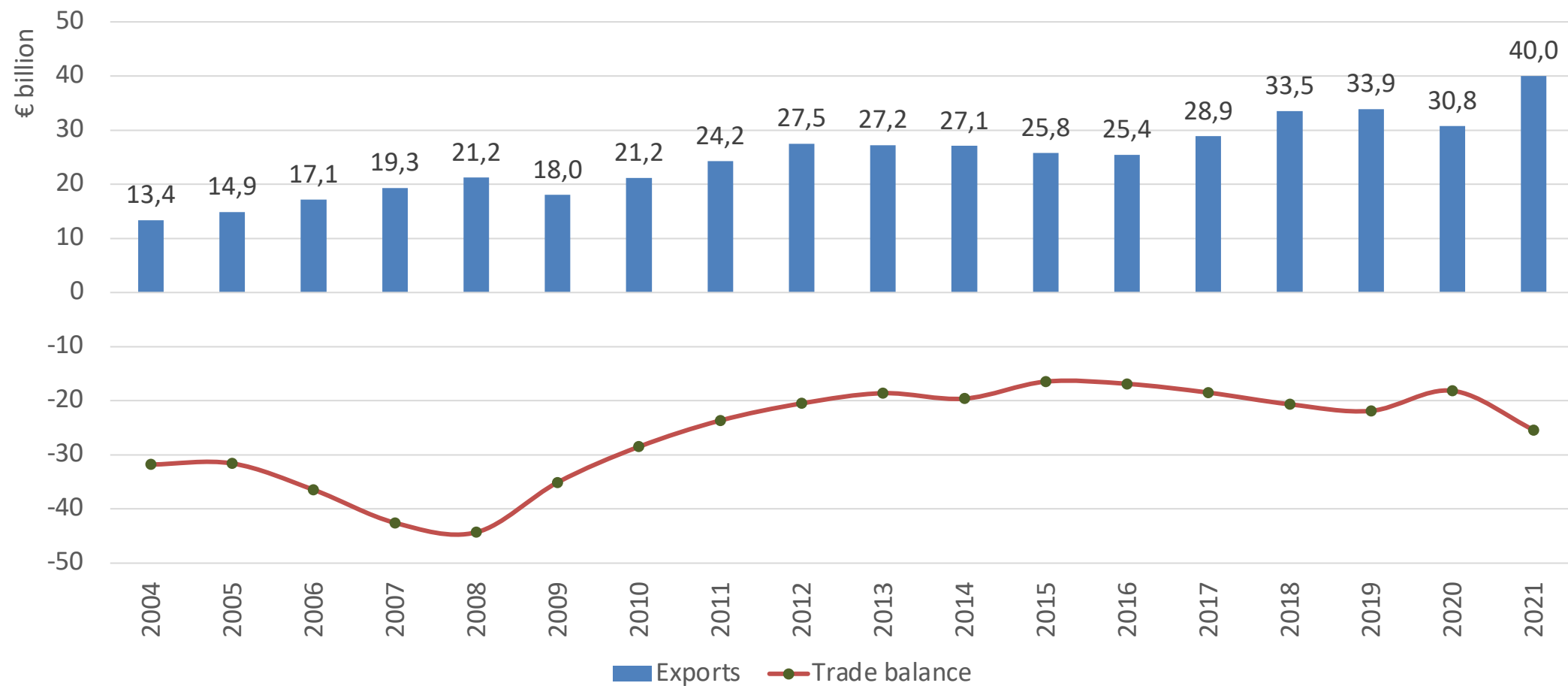
- Οι πάγιες επενδύσεις στην Ελλάδα υπολείπονταν του Ευρωπαϊκού μέσου όρου κατά περισσότερο από 9 π.μ. του ΑΕΠ ετησίως κατά τη δεκαετία 2012-2021.
- Σε απόλυτο μέγεθος, οι πάγιες επενδύσεις έχουν υπο-διπλασιαστεί στην Ελλάδα, σε σχέση με το μέγιστο επίπεδό τους το 2007.

Εξωτερικό έλλειμμα

Το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών καταγράφει εκ νέου επιδείνωση μετά από μεγάλη προσαρμογή κατά τα έτη 2009-2014

Εμπορικό ισοζύγιο - άνοδος στις εξαγωγές αγαθών

Εξαγωγικές επιδόσεις - μια μάλλον κλειστή οικονομία

	Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ, Ελλάδα, 2019	Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ, ΕΕ-9, 2019
Σύνολο εξαγωγών	37,2	65,5
Αγροτικά προϊόντα, τρόφιμα και πρώτες ύλες	4,4	6,4
Πετρελαιοειδή	6,3	3
Βιομηχανικά προϊόντα	9,2	38,2
Μεταφορές (κυρίως θαλάσσιες)	7,5	4,5
Τουρισμός	7,8	4,0
Λοιπές υπηρεσίες (υγείας, παιδείας, πληροφορικής, κλπ)	2	9,3

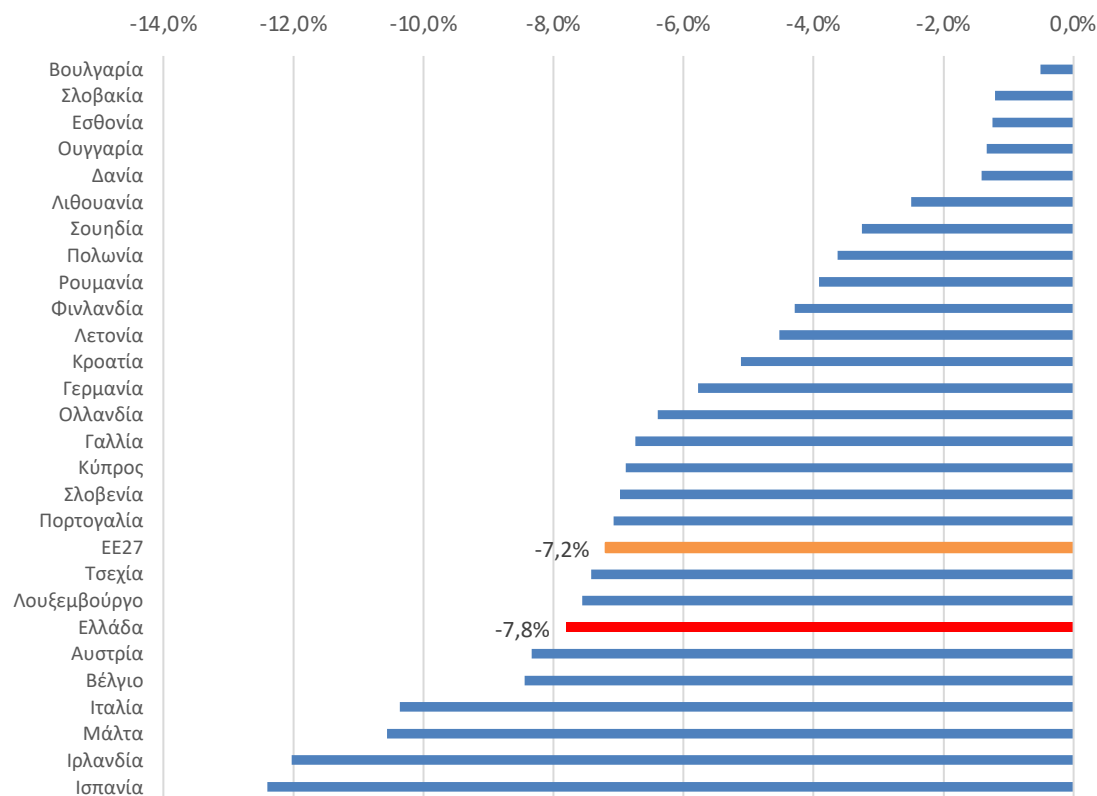
ΕΕ-9: Χώρες της ΕΕ πληθυσμιακά συγκρίσιμες με την Ελλάδα: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πορτογαλία, Σουηδία και Τσεχία.

Σημαντική υστέρηση στις εξαγωγές, ιδιαίτερα στις εξαγωγές βιομηχανικών προϊόντων.

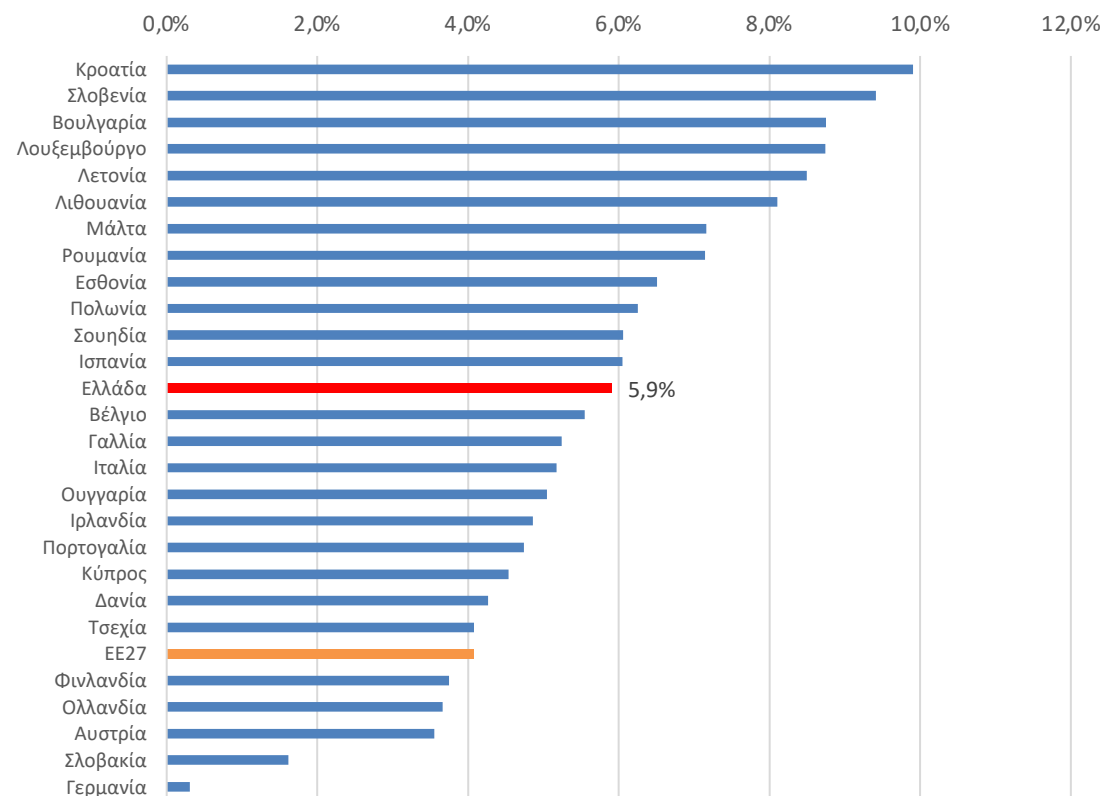
Κατανάλωση και ενέργεια

Μικρότερη πτώση κατανάλωσης νοικοκυριών στην Ελλάδα το 2020 και μεγαλύτερη ανάκαμψη το 2021, σε σχέση με τον μ.ό. σε ΕΕ

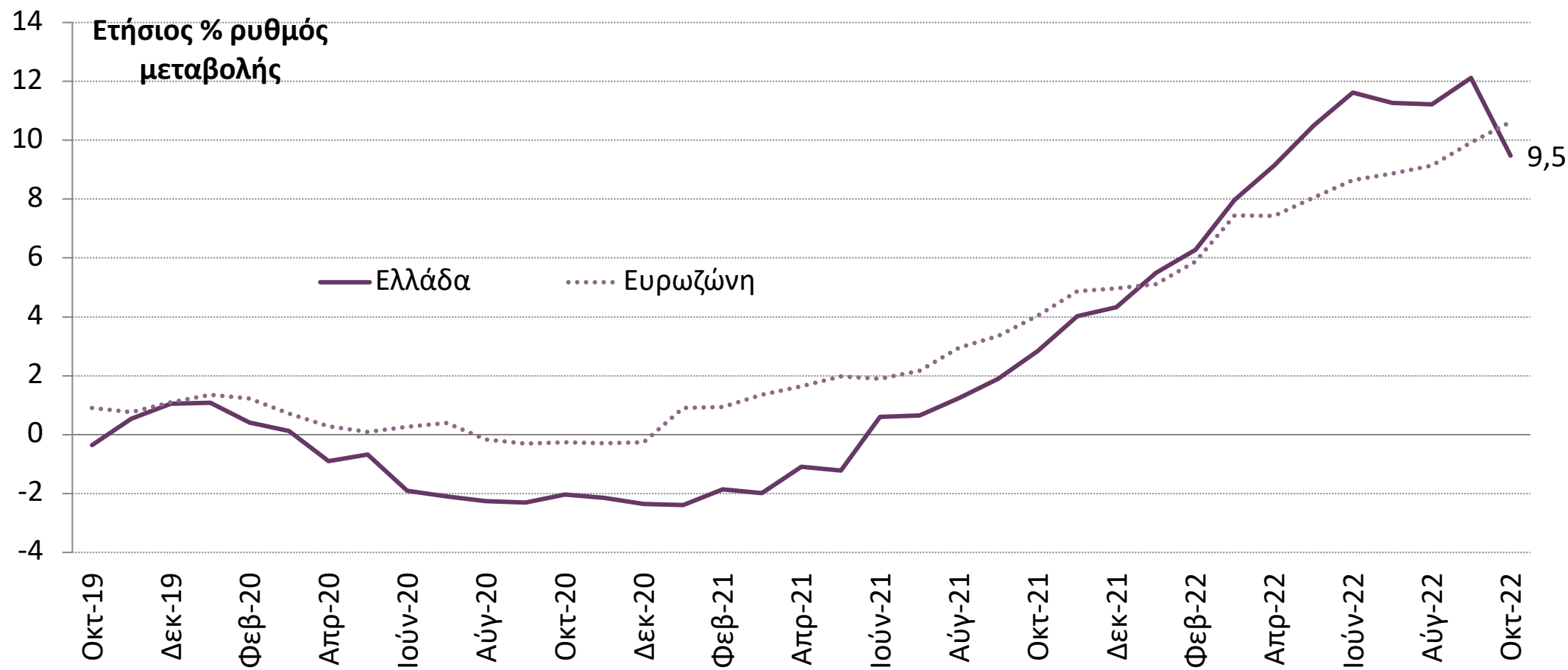
Ετήσια % μεταβολή πραγματικής κατανάλωσης νοικοκυριών, 2020

Ετήσια % μεταβολή πραγματικής κατανάλωσης νοικοκυριών, 2021

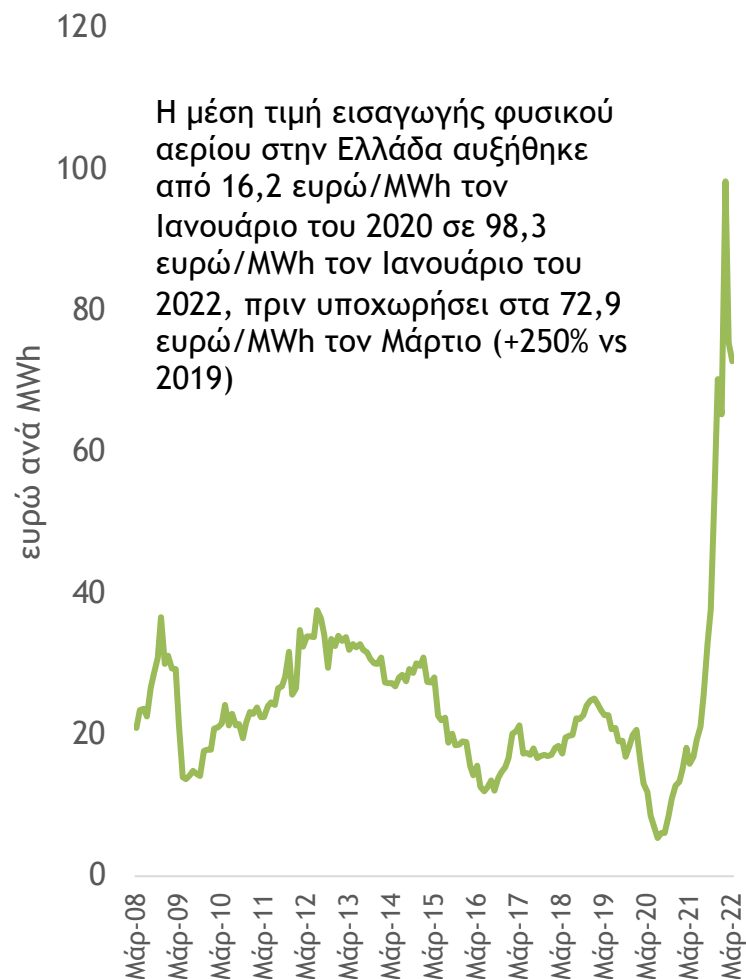
Πληθωρισμός (ΕνΔΤΚ) σε Ελλάδα και ΕΕ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Τιμές ενέργειας και δικαιωμάτων εκπομπών CO₂

Φυσικό αέριο

Ηλεκτρική ενέργεια

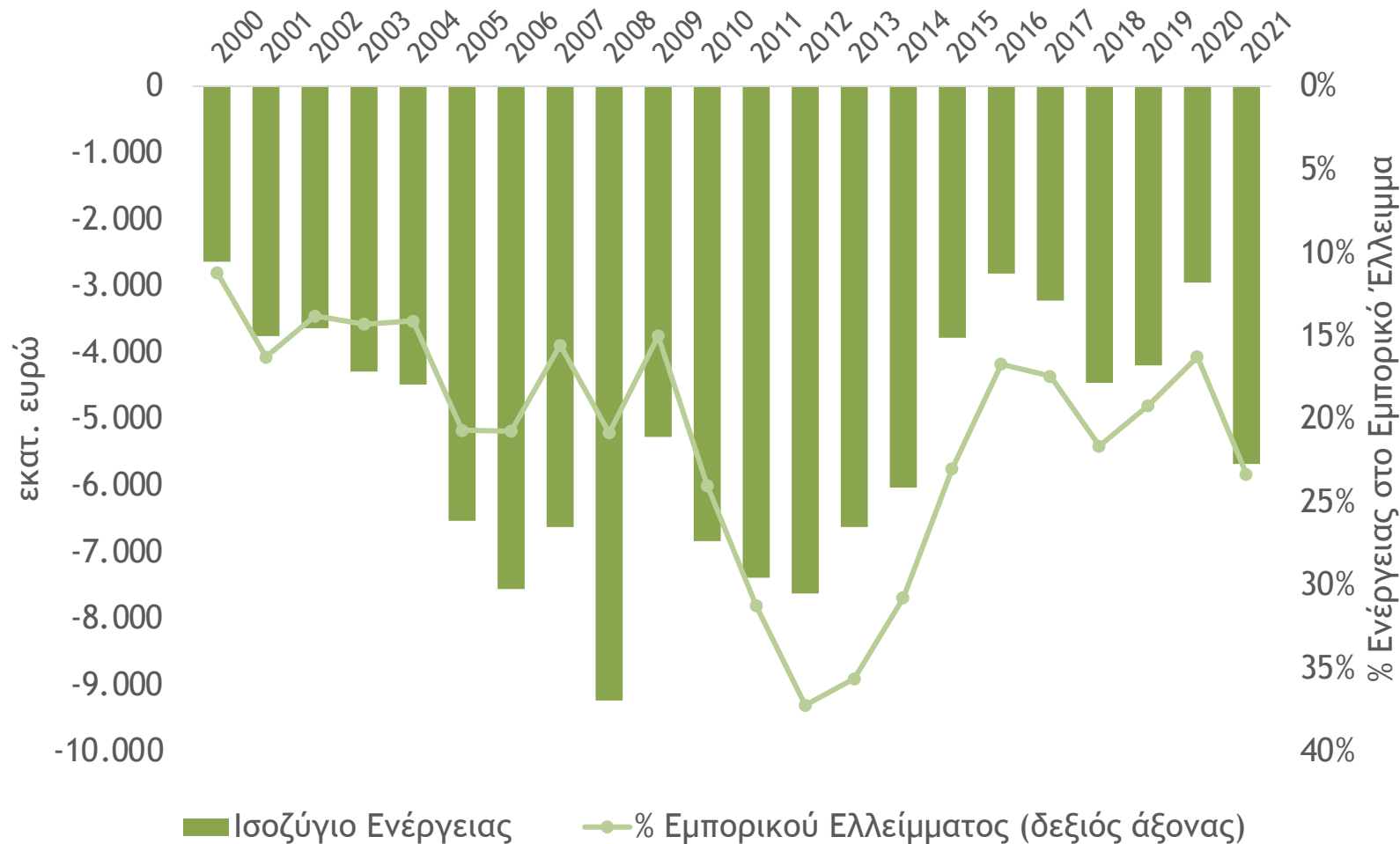

Μέση τιμή EU Allowances (EUA)

Εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας

Εμπορικό Ισοζύγιο Ενέργειας, 2000-2021

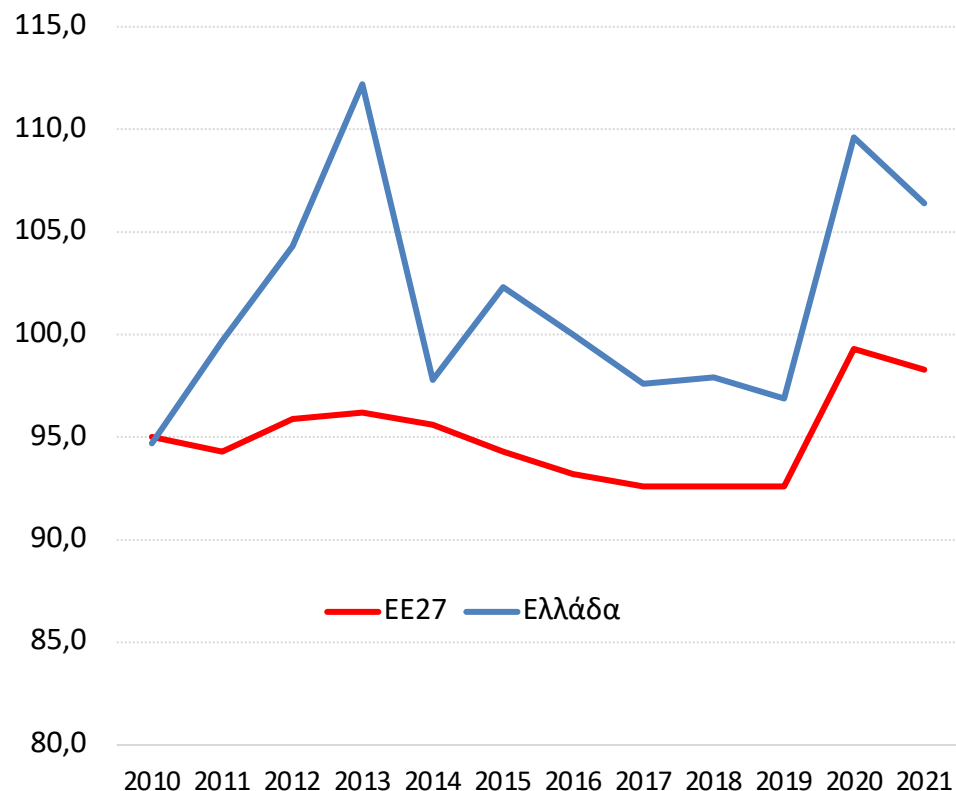

- Το εμπορικό έλλειμμα των προϊόντων ενέργειας στην Ελλάδα έφτασε τα €5,7 δισ. το 2021, επίπεδο που χαμηλότερο από τα εμπορικά ελλείμματα που σημειώθηκαν την περίοδο 2005-2014 (με εξαίρεση το 2009)
- Οι υψηλότερες τιμές ενέργειας το 2022 θα επιδεινώσουν περαιτέρω το εμπορικό ισοζύγιο ενέργειας και την επίπτωσή του στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών

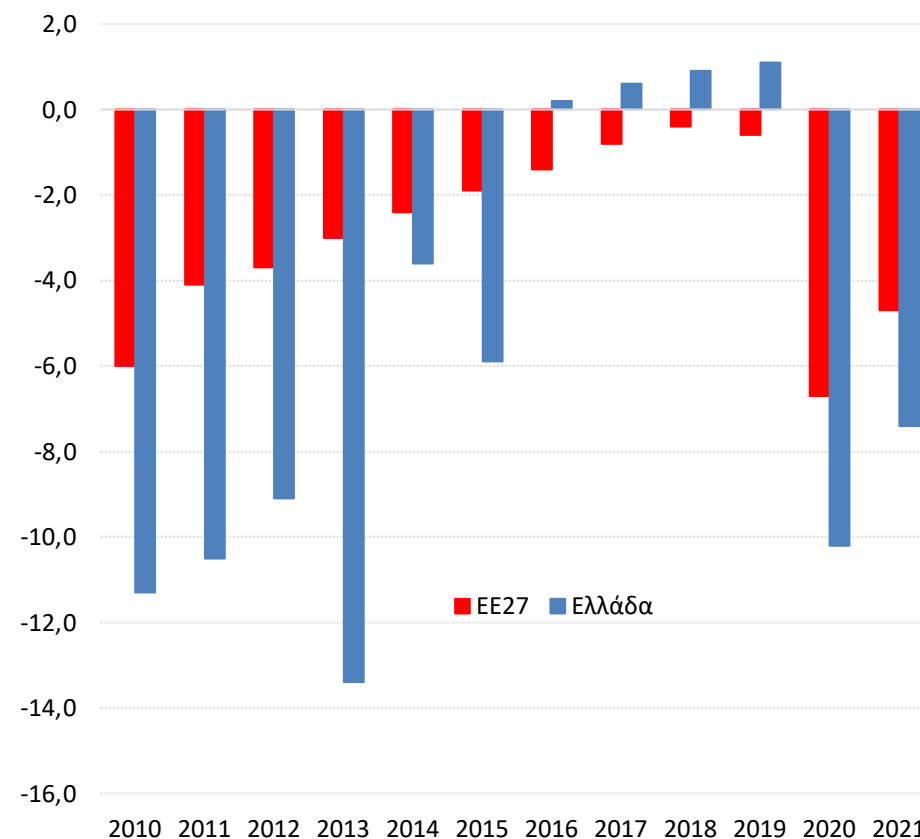
Δημόσιο ταμείο

Εξελίξεις στον δημόσιο τομέα, 2010-2021

Οικονομική ανάμιξη δημοσίου τομέα (άθροισμα εσόδων και δαπανών γενικής κυβέρνησης, ως %

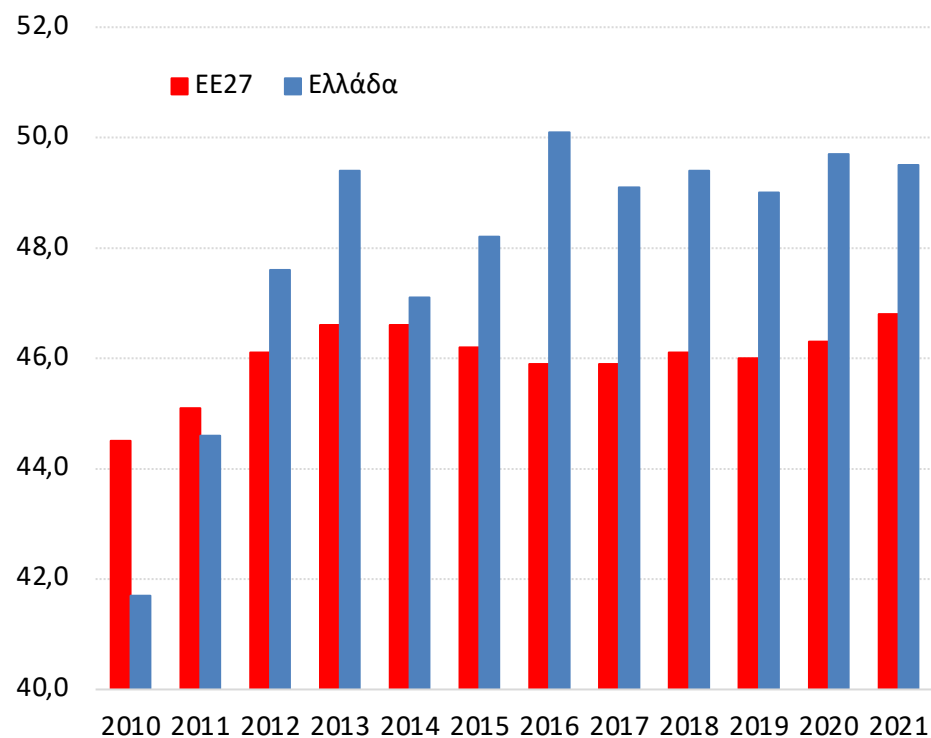

Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

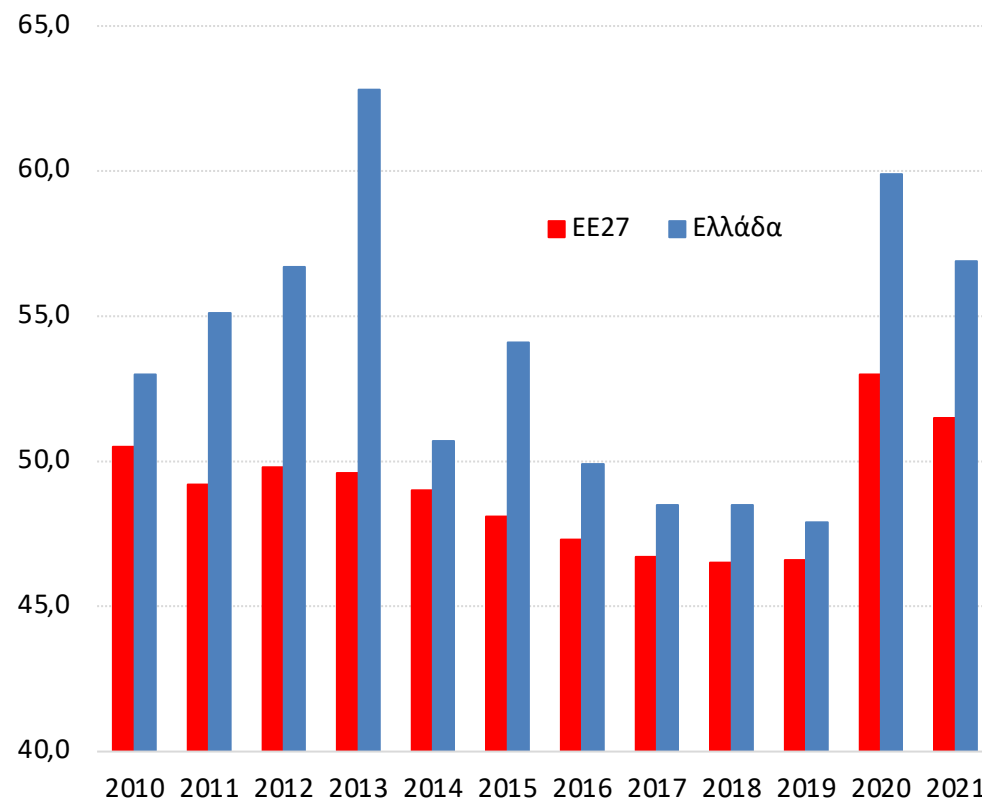

Ενισχύθηκε ο ρόλος των δημοσίων εσόδων μετά την κρίση χρέους, ενώ η κρίση πανδημίας εκτόξευσε τις δαπάνες

Έσοδα Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

Δαπάνες Γενικής Κυβέρνησης (% του ΑΕΠ)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Ταμείο ανάκαμψης

Πυλώνες και εκτιμώμενοι πόροι χρηματοδότησης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πυλώνες του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Πράσινη μετάβαση

Ψηφιακή μετάβαση

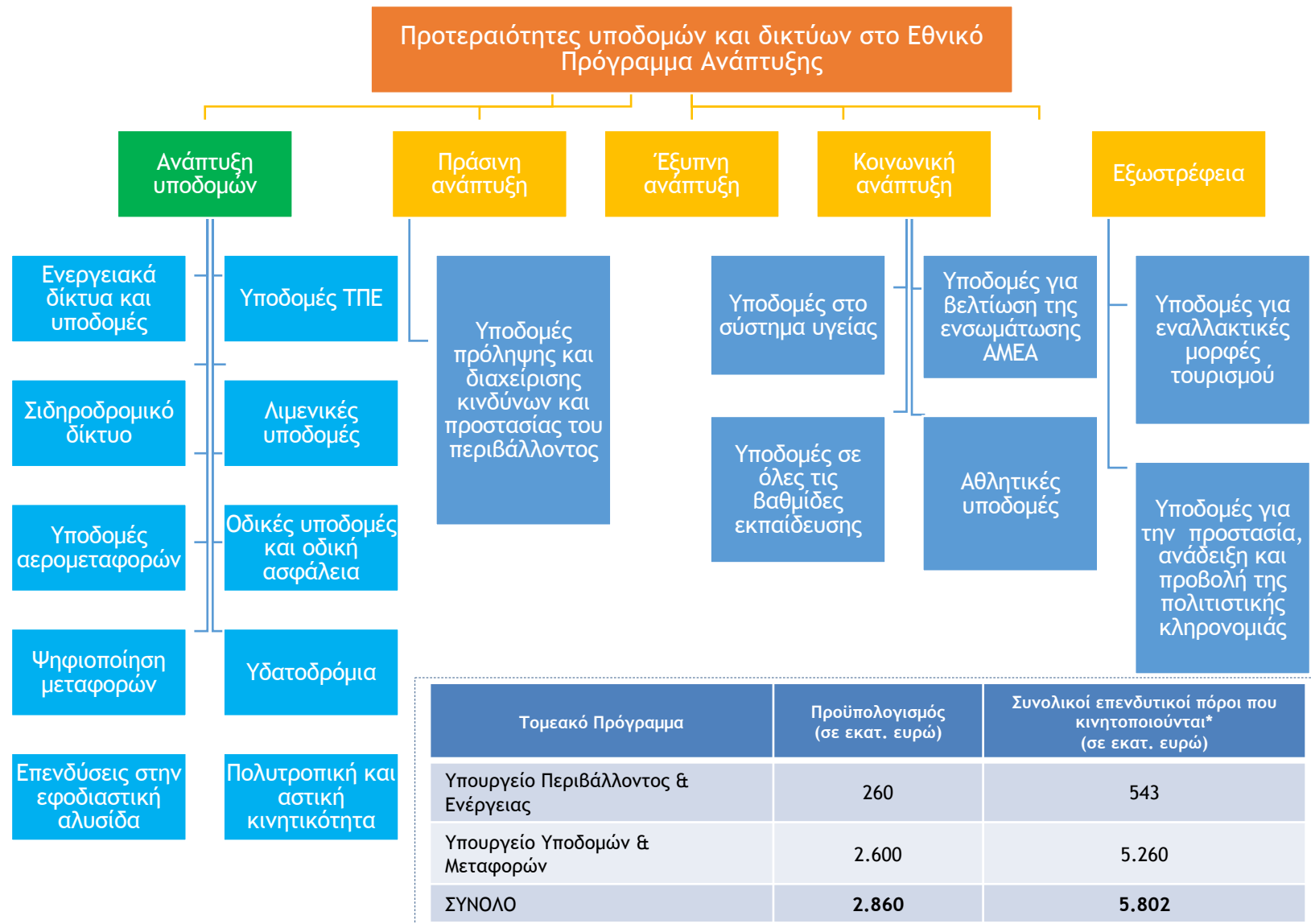
Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή

Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας

Πυλώνες	Προϋπολογισμός Ταμείου Ανάκαμψης (σε εκατ. ευρώ)	Συνολικοί επενδυτικοί πόροι που κινητοποιούνται (σε εκατ. ευρώ)
1. Πράσινη Μετάβαση	6.194	11.604
2. Ψηφιακός Μετασχηματισμός	2.177	2.338
3. Απασχόληση, Δεξιότητες, Κοινωνική Συνοχή	5.185	5.268
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας	4.879	8.779
Άθροισμα από επιδοτήσεις Πράσινος στόχος: €6,7 δισ. (37,81%), Ψηφιακός στόχος: €4,55 δισ. (25,59%)	18.436	27.988
Δάνεια*	12.728	31.819
Συνολικοί επενδυτικοί πόροι	31.163	59.807

* Τα δάνεια θα υποστηρίζουν ιδιωτικές επενδύσεις παρέχοντας στις επιχειρήσεις πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω δανείων, στήριξης ιδίων κεφαλαίων για ΜμΕ και του προγράμματος InvestEU, και θα συμπληρώνονται από μεταρρυθμίσεις για τη μείωση των διοικητικών βαρών και τη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης προσδιορίζει τα πεδία προτεραιότητας σε Υποδομές και Δίκτυα για τα επόμενα χρόνια

- Η ανάπτυξη υποδομών και δικτύων σημαντικό τμήμα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.
- **Προτεραιότητες:**
 - Υποδομές μεταφορών, εφοδιασμού, ενέργειας και επικοινωνίας
 - Υποδομές για την προστασία του περιβάλλοντος
 - Κοινωνικές και πολιτιστικές υποδομές
- **Η υλοποίηση των απαιτούμενων έργων αποτελεί ευκαιρία ανάπτυξης για τον τομέα των Κατασκευών τα επόμενα χρόνια**

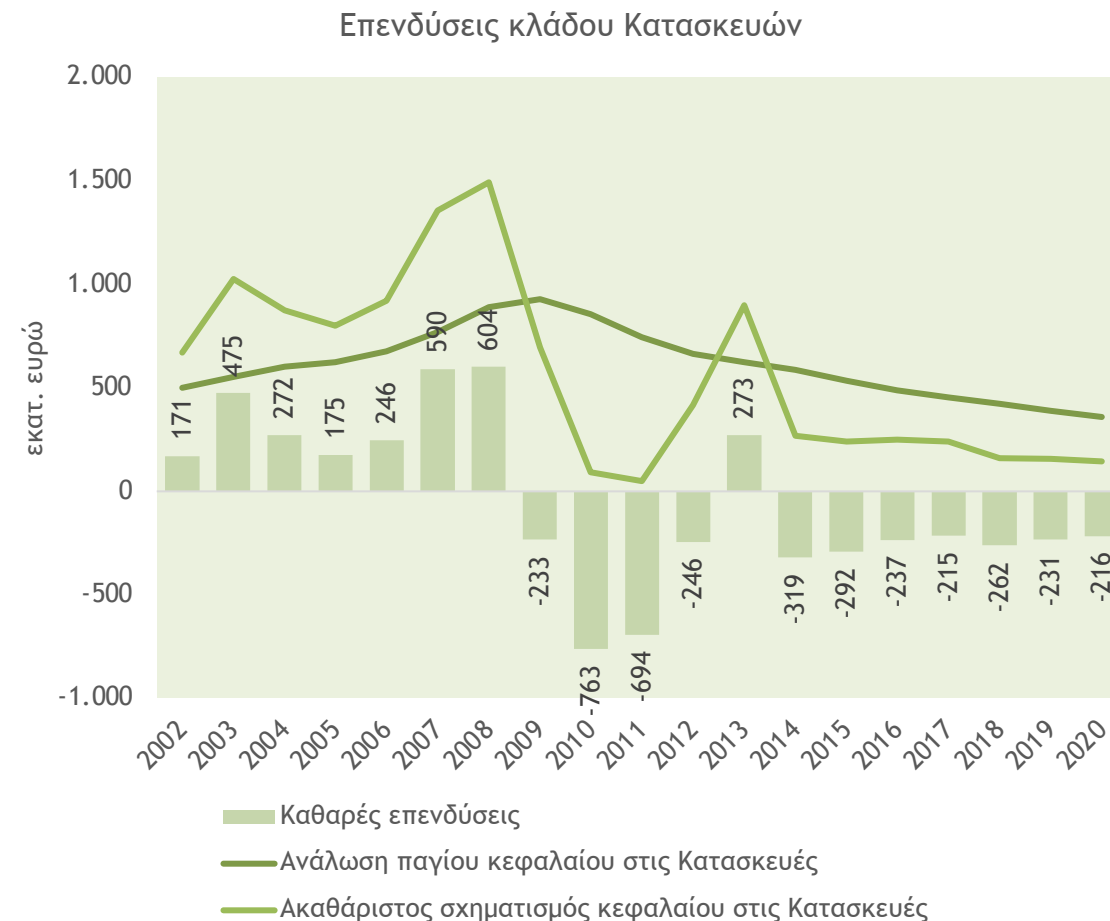
Κατασκευές

Η δραστηριότητα στον τομέα των Κατασκευών υποχώρησε δραματικά μετά τη δεκαετή κρίση

- Η αξία παραγωγής των Κατασκευών υποχώρησε το 2020 στα 7,6 δισ. ευρώ, κυρίως λόγω συρρίκνωσης των επενδύσεων σε κατοικίες
- Στις δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών, η αξία παραγωγής το 2020 εκτιμάται σε 2,8 δισ. ευρώ, μετά από σημαντική υποχώρηση την περίοδο 2008-2013 και πορεία με μικρές διακυμάνσεις στη συνέχεια

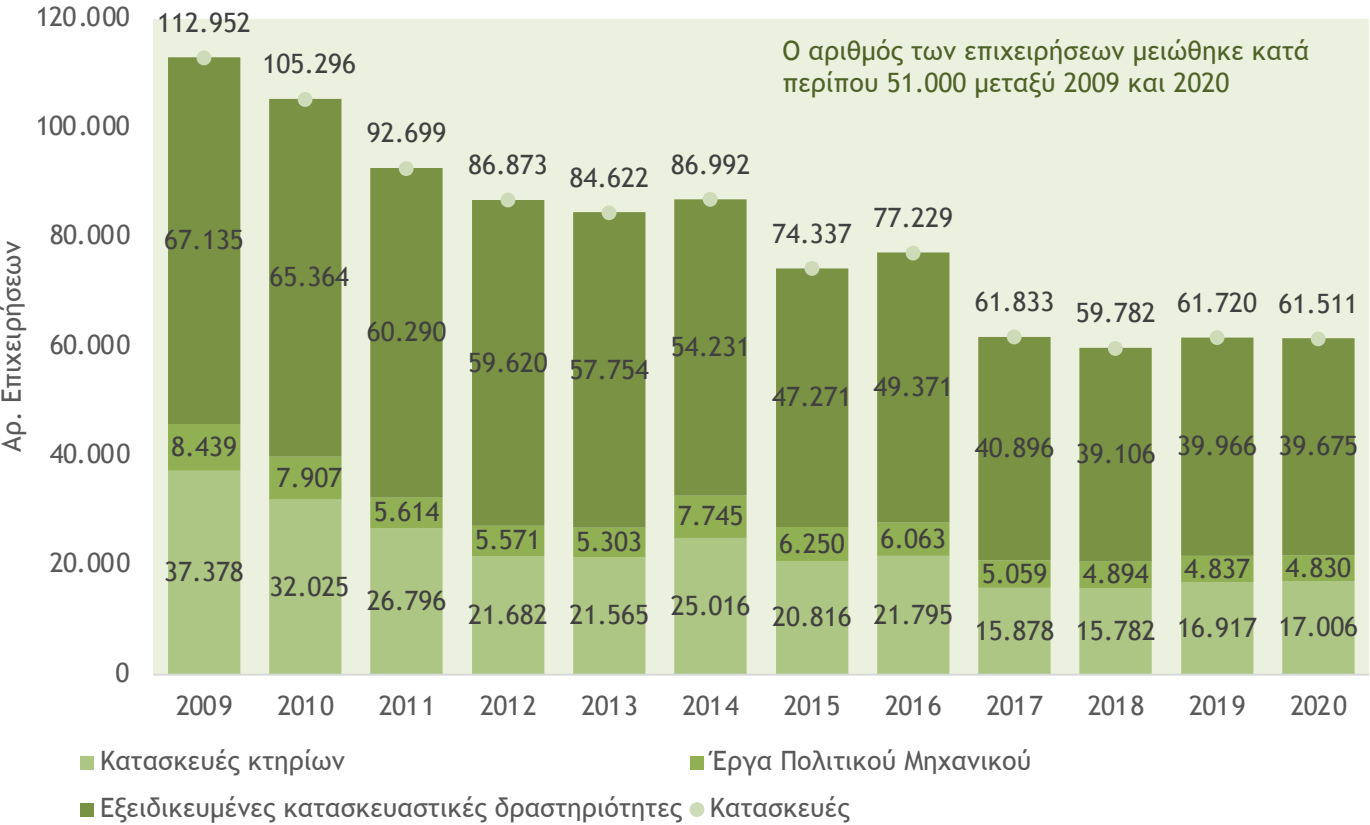
Η κερδοφορία στις Κατασκευές συρρικνώθηκε επηρεάζοντας και το επίπεδο των επενδύσεων του κλάδου σε πάγιο κεφάλαιο

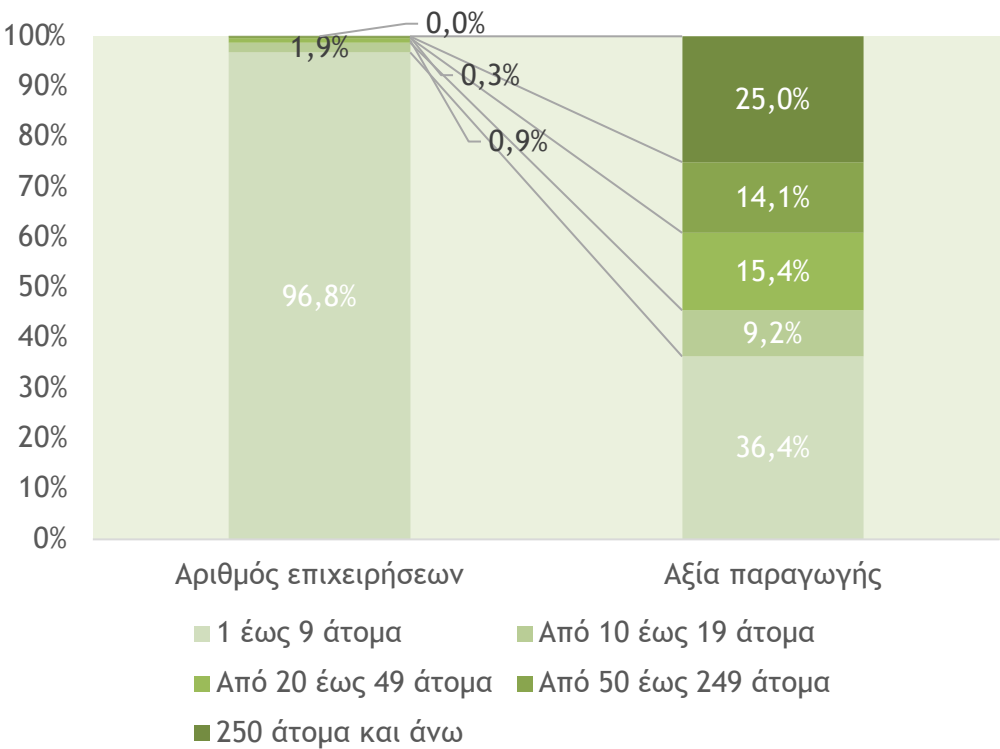
- Η κερδοφορία του κλάδου παρουσιάζει τάση ανάκαμψης μετά το 2017, αλλά παραμένει σε χαμηλό επίπεδο συγκριτικά με την περίοδο πριν από το 2010
- Μετά από το 2008, οι επενδύσεις των Κατασκευών σε πάγιο κεφάλαιο (εξοπλισμός κ.ά.) δεν καλύπτουν την ανάλωση κεφαλαίου, γεγονός που επιδεινώνει τις παραγωγικές δυνατότητες του κλάδου
- Με τη βελτίωση της κερδοφορίας και την προοπτική σημαντικής ανόδου της κατασκευαστικής δραστηριότητας, θα απαιτηθεί ενίσχυση των επενδύσεων εκσυγχρονισμού του κλάδου

Στον κλάδο των Κατασκευών στην Ελλάδα δραστηριοποιήθηκαν το 2020 περίπου 61.500 επιχειρήσεις, κυρίως στον τομέα των εξειδικευμένων κατασκευαστικών εργασιών

Πλήθος επιχειρήσεων κλάδου Κατασκευών ανά τμήμα, 2009-2020

Κατανομή αριθμού επιχειρήσεων και αξίας παραγωγής στις Κατασκευές με βάση την απασχόληση, 2019

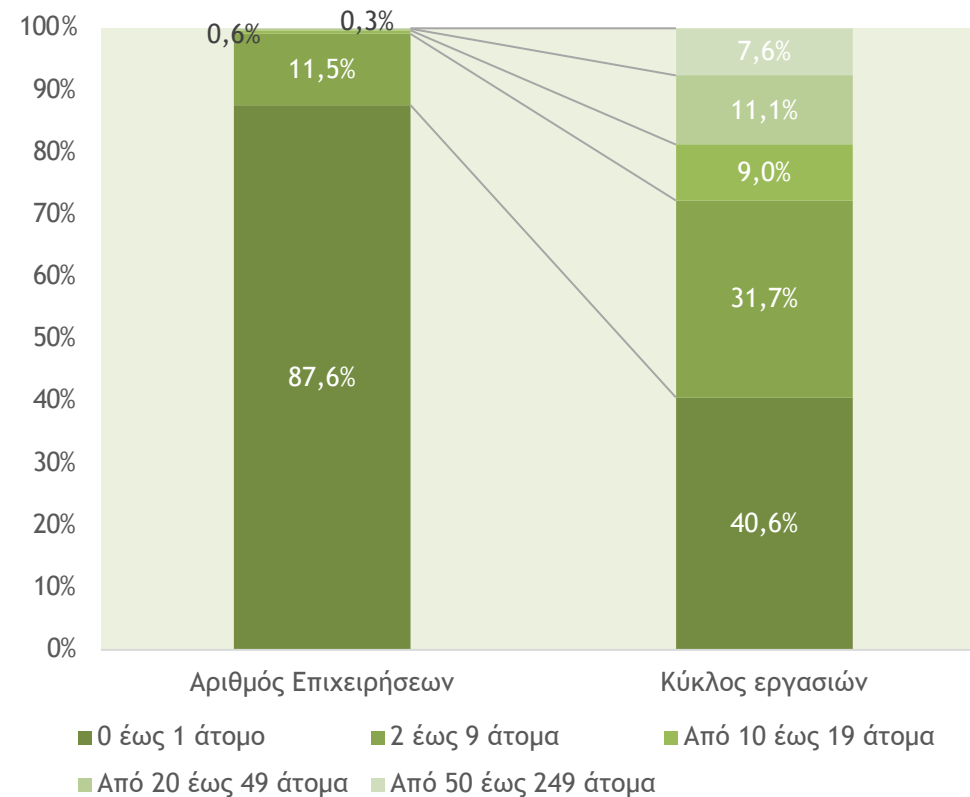
- Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι αυτοαπασχολούμενοι (απασχόληση έως 9 άτομα) αντιπροσωπεύουν το 97% του συνολικού πλήθους επιχειρήσεων, ενώ συγκέντρωσαν το 36% της συνολικής αξίας παραγωγής του κλάδου το 2019
- Λίγες τεχνικές εταιρίες (0,03% του συνόλου) με απασχόληση μεγαλύτερη από 250 άτομα συγκέντρωσαν το 25% της συνολικής αξίας παραγωγής των Κατασκευών το 2019

Στις δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών λειτούργησαν το 2019 σχεδόν 46.100 επιχειρήσεις και επαγγελματίες

Πλήθος επιχειρήσεων στις δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών

Κατανομή αριθμού επιχειρήσεων και αξίας παραγωγής στις Δραστηριότητες Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών με βάση την απασχόληση, 2019

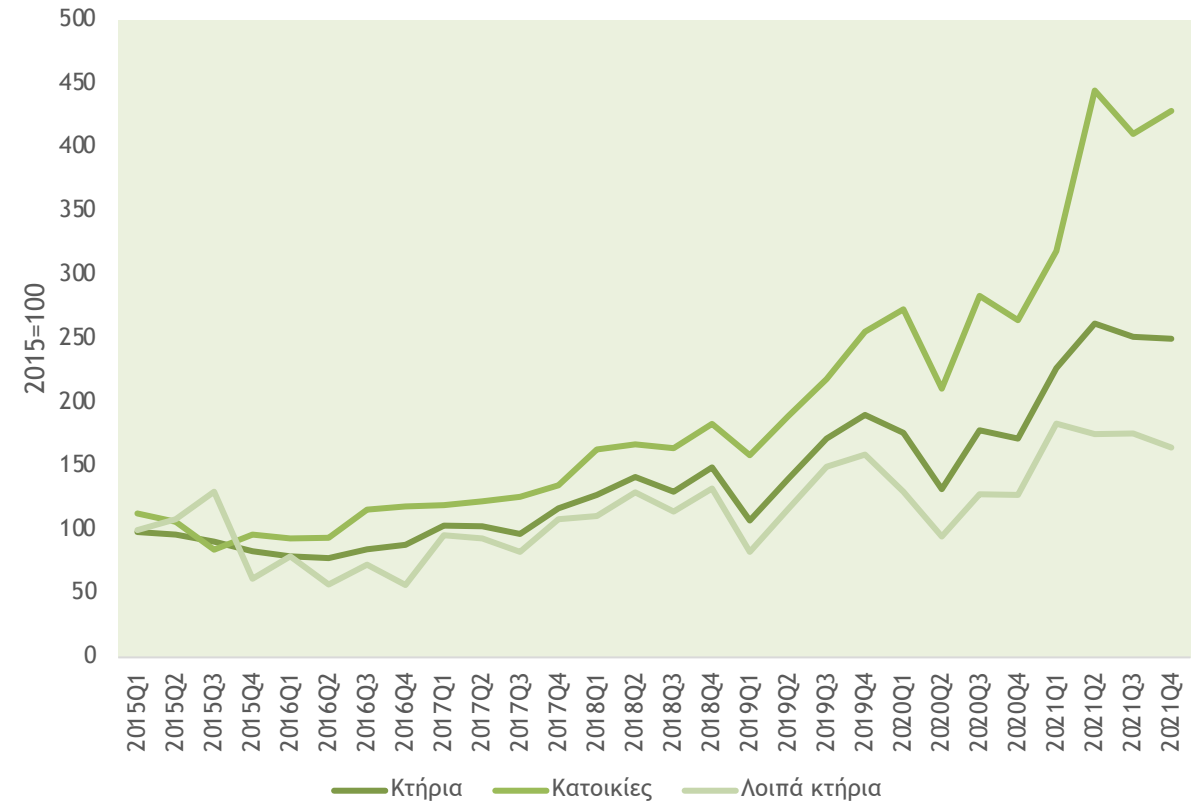
- Σχεδόν 9 από τις 10 επιχειρήσεις αφορούν σε αυτοαπασχολούμενους που συγκεντρώνουν το 41% του κύκλου εργασιών του κλάδου το 2019
- Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (απασχόληση 2 έως 9 άτομα) αποτελούν το 11,5% του συνολικού πλήθους επιχειρήσεων και συγκεντρώνουν το 32% του συνολικού κύκλου εργασιών του κλάδου
- Οι επιχειρήσεις με απασχόληση μεγαλύτερη των 10 ατόμων συγκεντρώνουν το 28% του κύκλου εργασιών του κλάδου

Οι βραχυπρόθεσμοι δείκτες κατέγραψαν ανάκαμψη της κατασκευαστικής δραστηριότητας το 2021

Δείκτης παραγωγής Κατασκευών
(% μεταβολή γ-ο-γ)

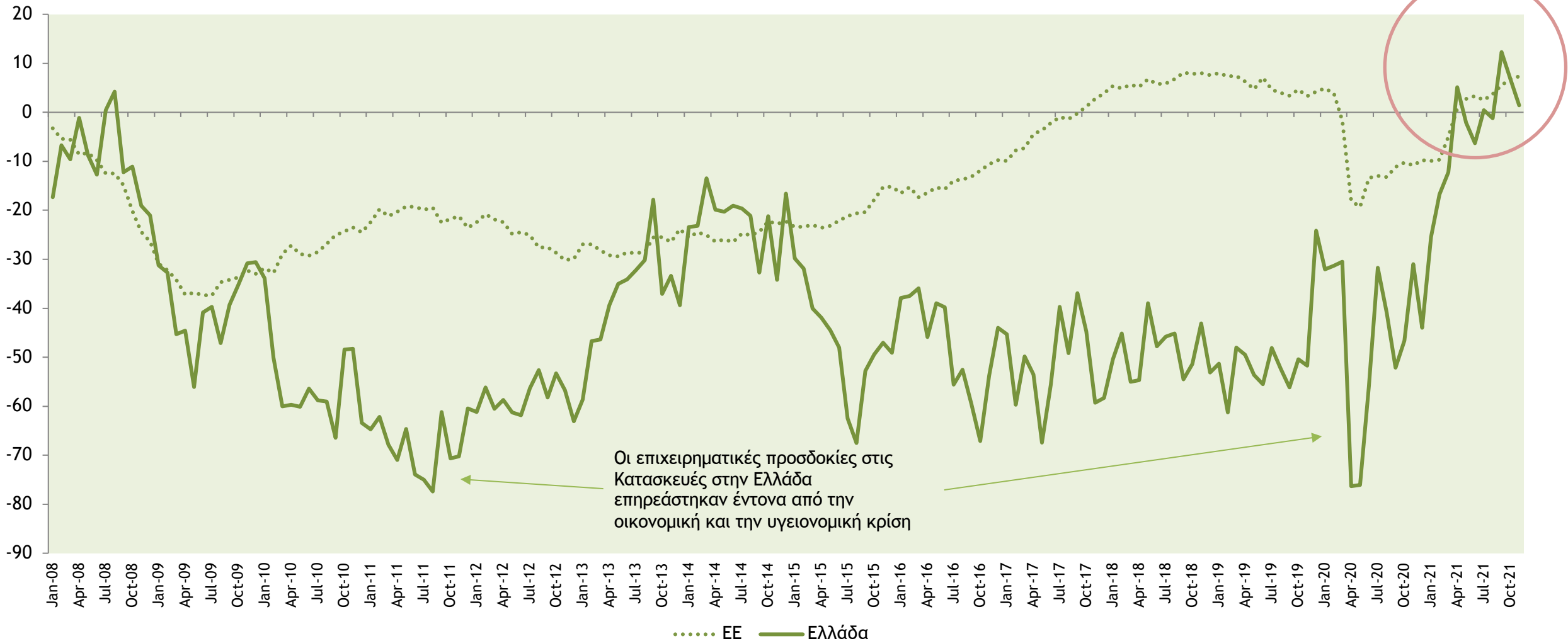
Οικοδομικές Άδειες (σε m2 επιφάνειας)

- Οι επενδύσεις σε κατοικίες παρουσίασαν το 2021 ταχύτερη άνοδο από τα έργα πολιτικού μηχανικού
- Οι οικοδομικές άδειες αυξήθηκαν σημαντικά το 2021, ιδίως στον τομέα των κατοικιών, προωπνίζοντας άνοδο της κατασκευαστικής δραστηριότητας το επόμενο διάστημα

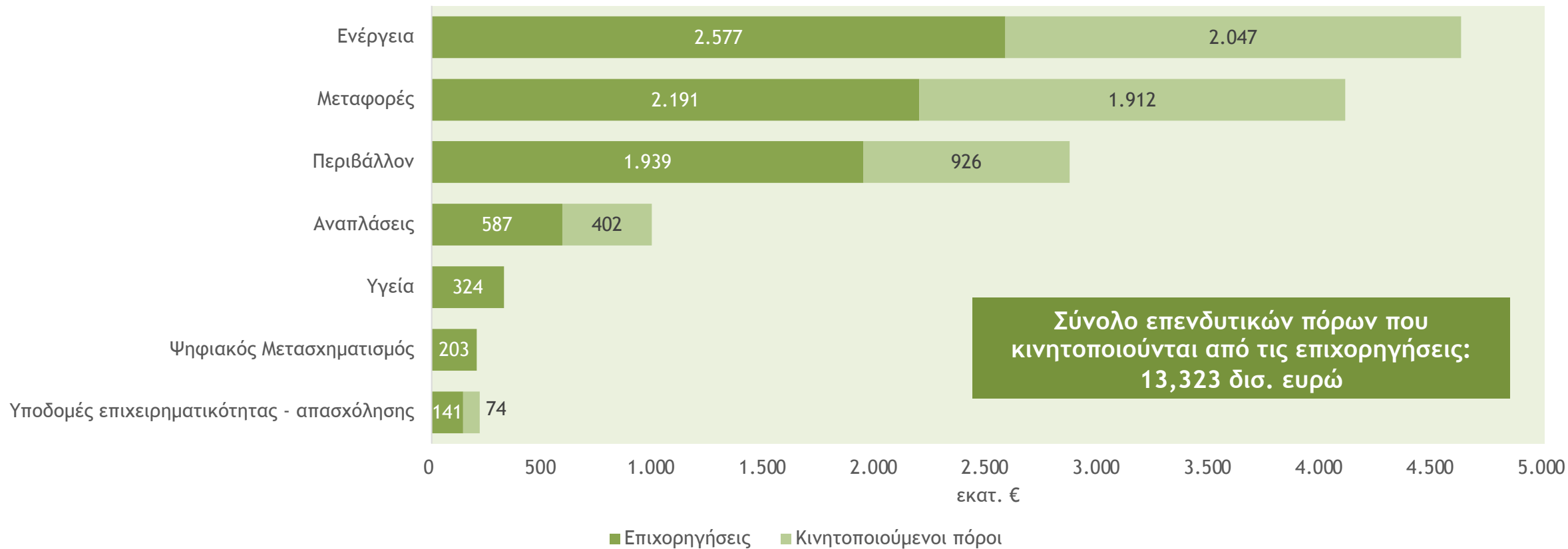
Η προσδοκία της ενεργοποίησης των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ώθησε τις προσδοκίες των Κατασκευών σε θετικό έδαφος τον Απρίλιο 2021, πρώτη φορά μετά το 2008

Επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές, Ιαν2008-Νοε2021

Επιχορηγήσεις ύψους €7,96 δισ. από το Ταμείο Ανάκαμψης εκτιμάται ότι θα κατευθυνθούν σε έργα με άμεση σχέση με τις Κατασκευές, κινητοποιώντας συνολικούς πόρους ύψους €13,3 δισ.

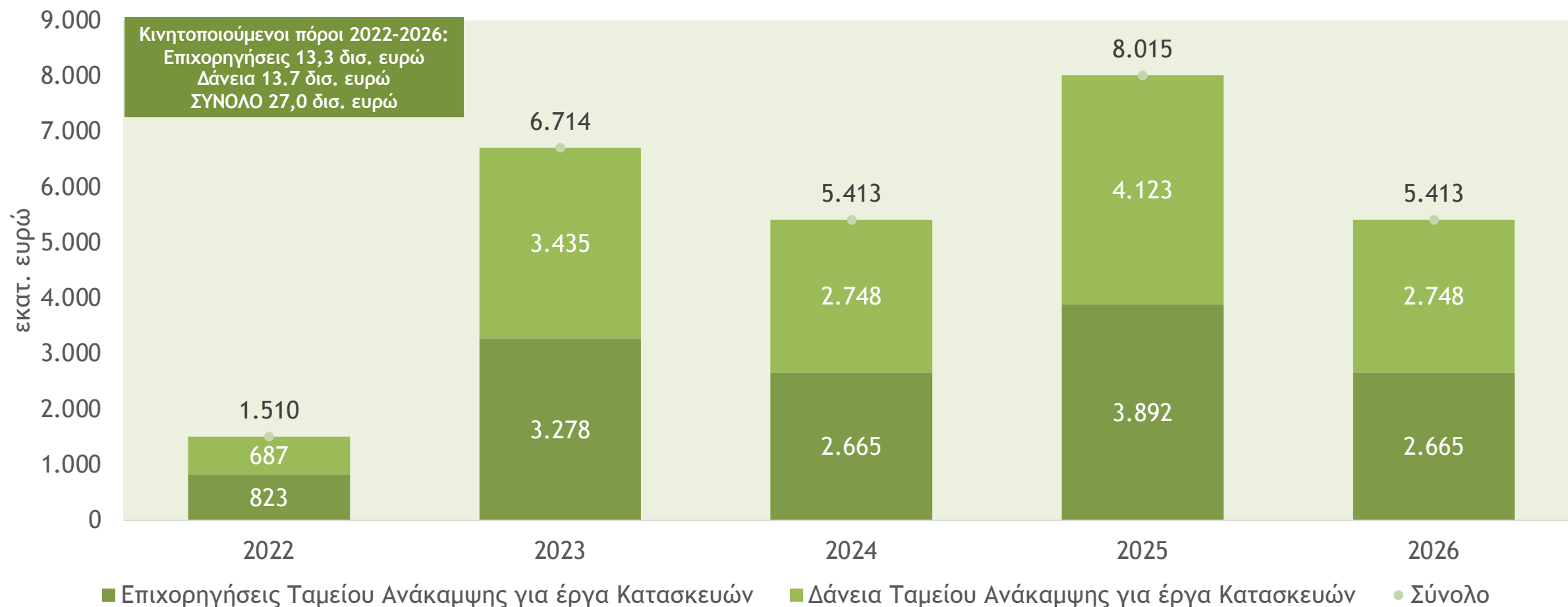
Σύνολο επενδυτικών πόρων που κινητοποιούνται από τις επιχορηγήσεις σε έργα του Ταμείου Ανάκαμψης με άμεση σχέση με τη δραστηριότητα των Κατασκευών, ανά τομέα

Τα κατασκευαστικά έργα που θα στηριχθούν με επιχορηγήσεις από το Ταμείο Ανάκαμψης αφορούν κυρίως τους τομείς της Ενέργειας (€4,6 δισ.), των Μεταφορών (€4,1 δισ.) και του Περιβάλλοντος (€2,9 δισ.)

Μαζί με τους πόρους από τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης εκτιμάται ότι για έργα με άμεση σχέση με τις Κατασκευές θα κινητοποιηθούν την περίοδο 2022-2026 συνολικά €27 δισ.

Σύνολο κινητοποιούμενων πόρων από το Ταμείο Ανάκαμψης για έργα Κατασκευών

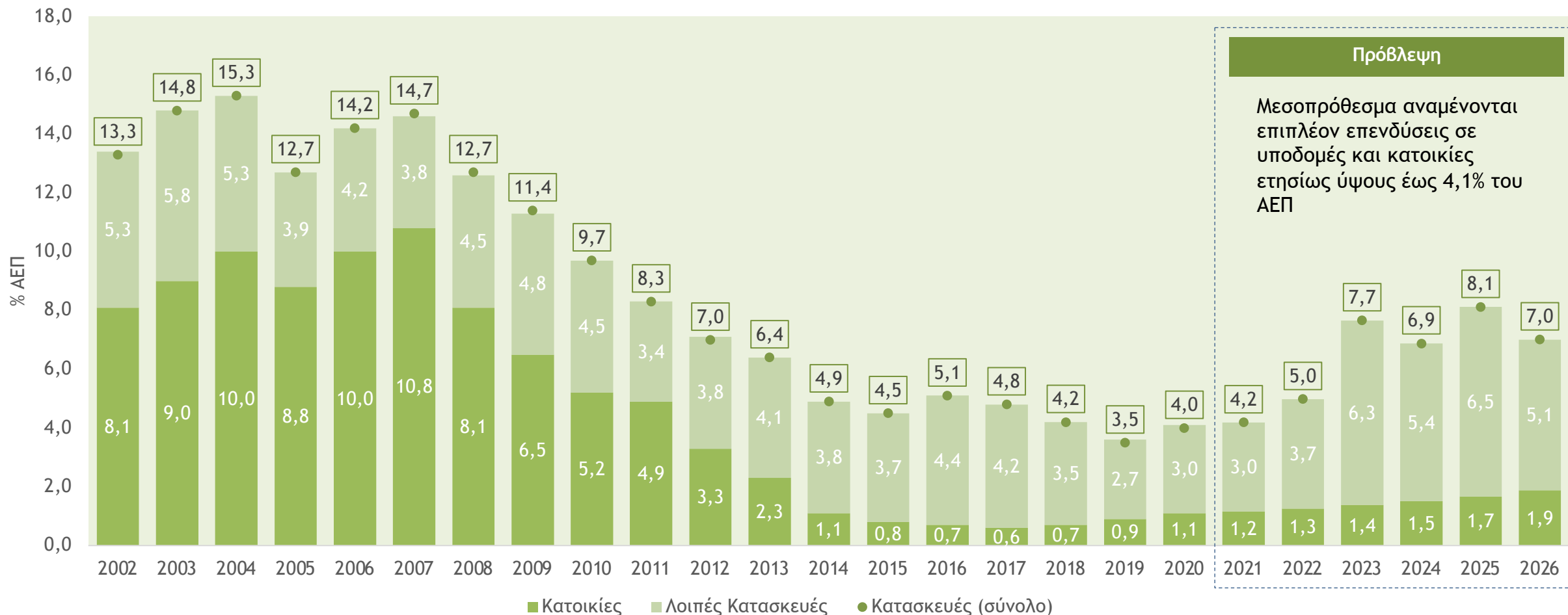

Πηγή: Ελλάδα 2.0 Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Εκτιμήσεις IOBE

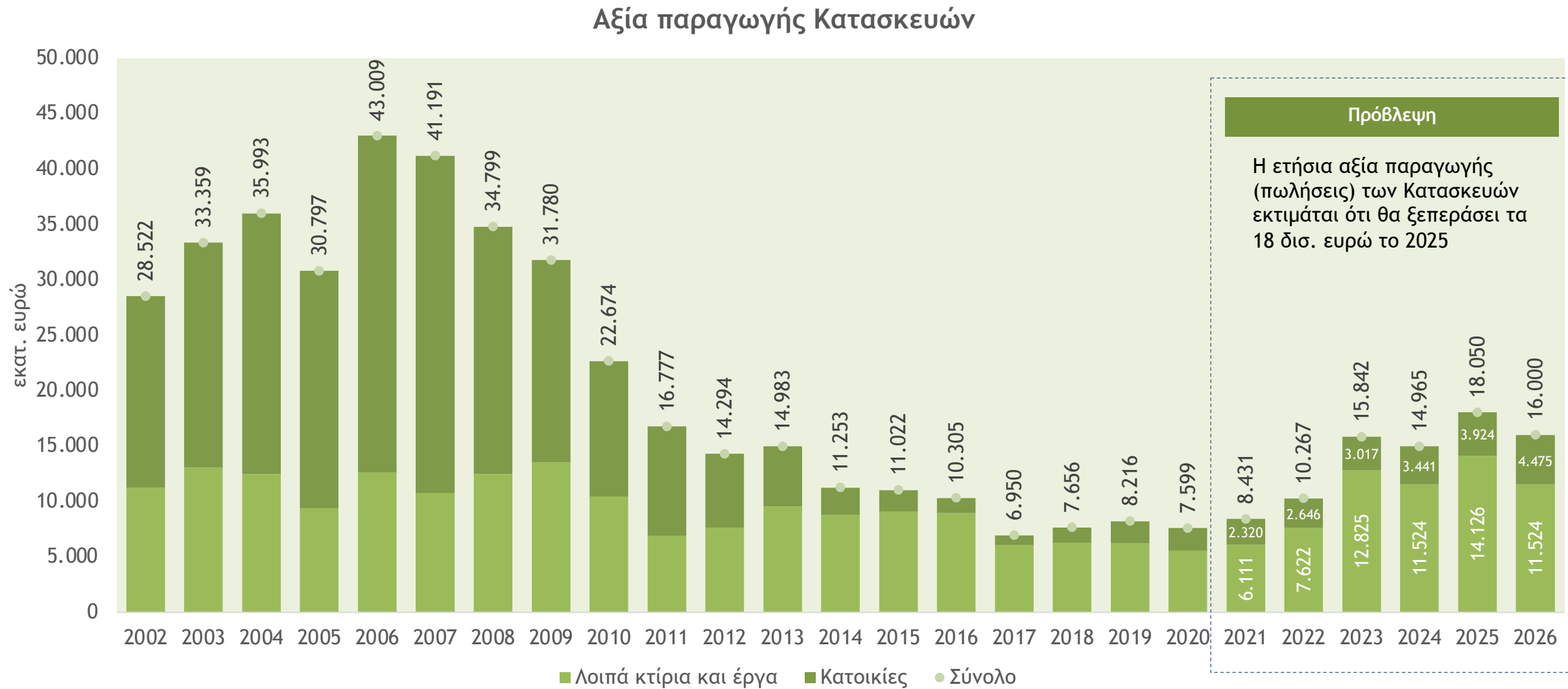
Σημ.: Η χρονική κατανομή την περίοδο 2022-2026 ακολουθεί την κατανομή των δεσμεύσεων των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης. Η εκτίμηση για τα δάνεια που θα κατευθυνθούν σε έργα Κατασκευών έγινε με βάση α) το ποσοστό συμμετοχής των επιχορηγήσεων για έργα σε Κατασκευές επί των συνολικών επιχορηγήσεων του Ταμείου Ανάκαμψης και β) την εκτιμώμενη συνολική κινητοποίηση πόρων από τα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης, όπως αναφέρεται στο Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Ως αποτέλεσμα οι επενδύσεις σε Κατασκευές - κυρίως στις υποδομές - εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν σημαντικά το μερίδιό τους στο ΑΕΠ

Επενδύσεις σε Κατασκευές ως % του ΑΕΠ

Μεσοπρόθεσμα εκτιμάται ότι η αξία παραγωγής των κατασκευαστικών έργων υποδομών και κατοικιών θα υπέρ-διπλασιαστεί σε σύγκριση με το επίπεδο που είχε το 2020

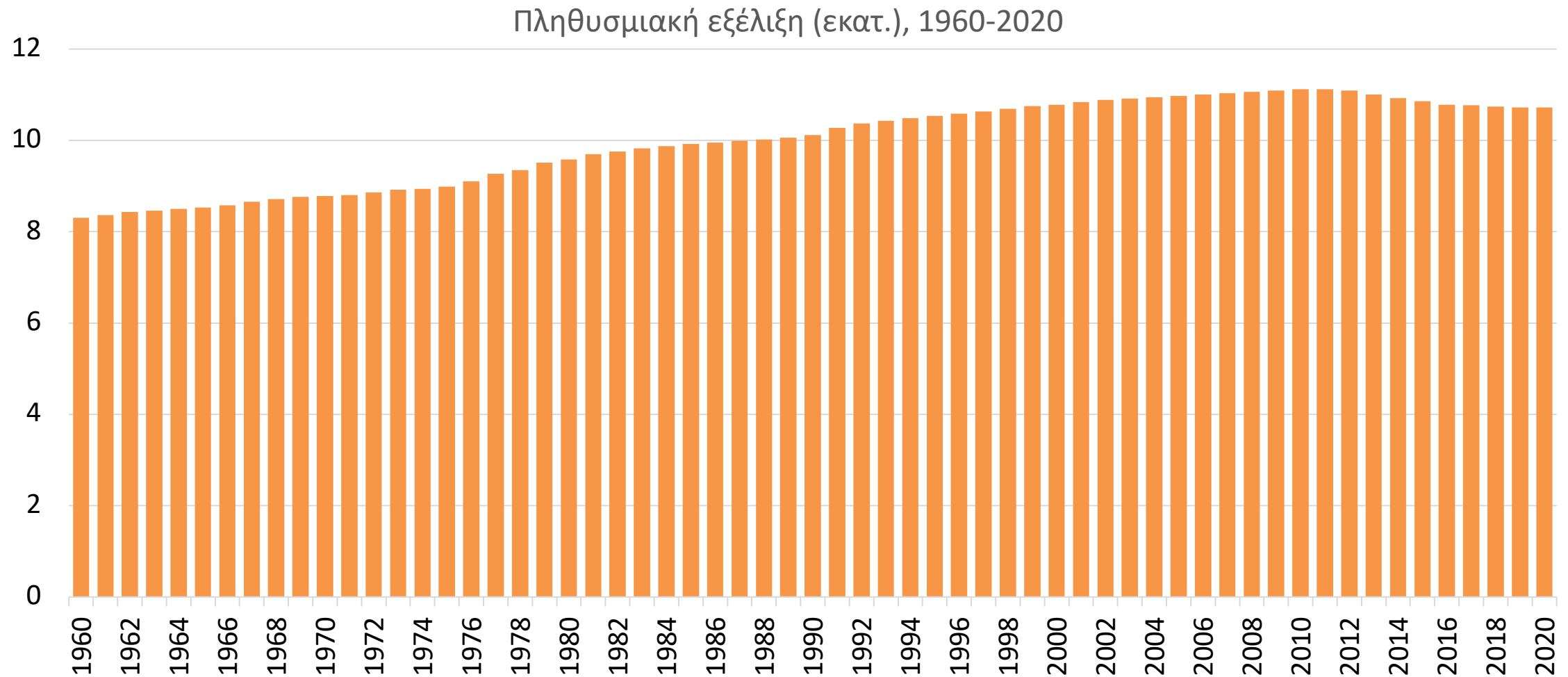

Η ετήσια αξία παραγωγής (πωλήσεις) των δραστηριοτήτων Αρχιτεκτόνων και Μηχανικών εκτιμάται ότι θα πλησιάσει τα 4 δισ. ευρώ μέχρι το 2025

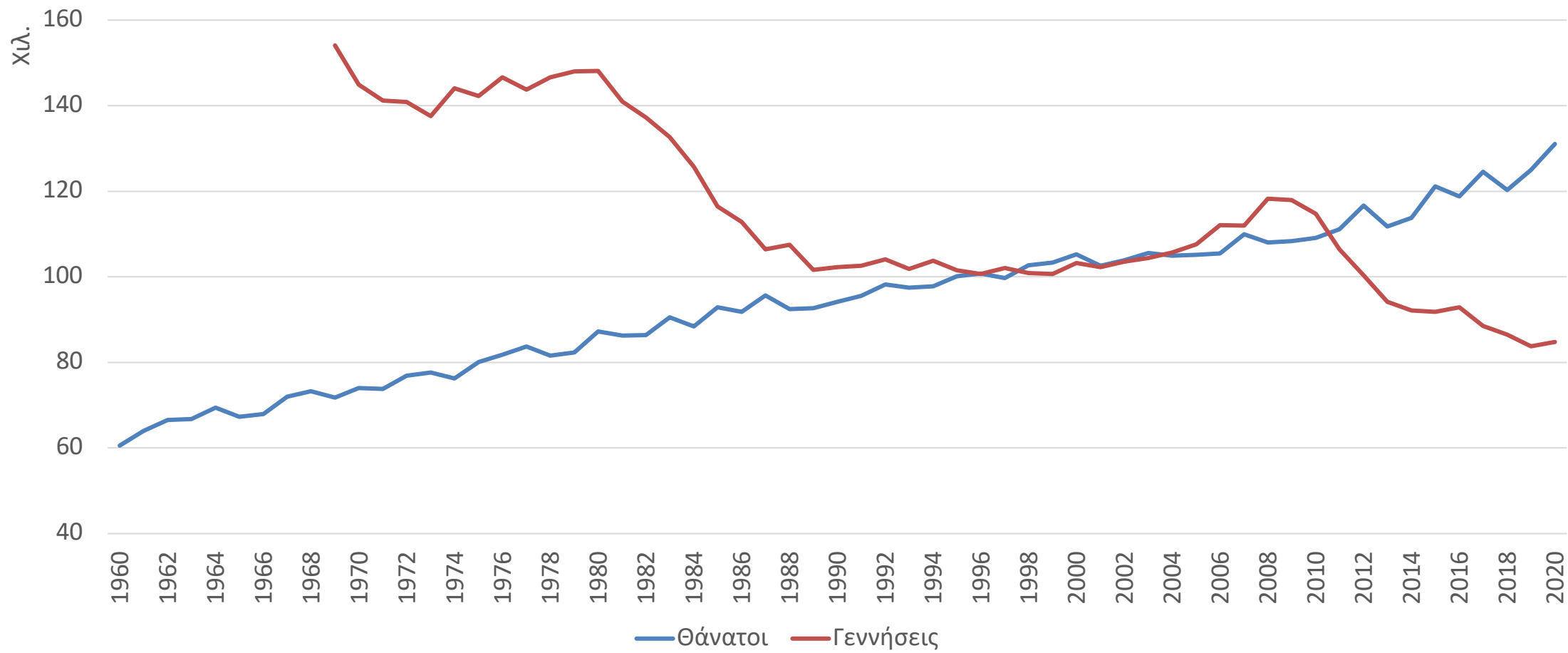
Δημογραφικές τάσεις

Ο πληθυσμός της Ελλάδας συρρικνώνεται από το 2011 (με μείωση γεννητικότητας ήδη από το 1981)

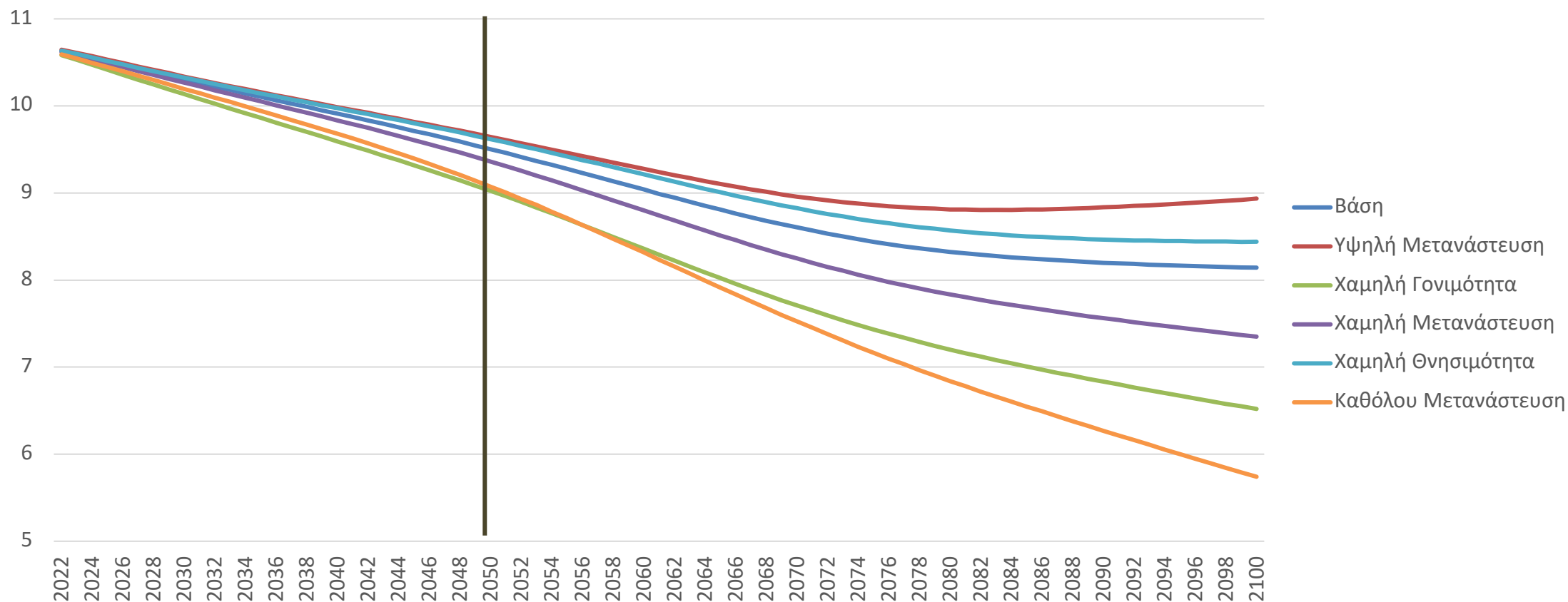
Πηγή: Eurostat

Ανησυχητική είναι η πορεία των γεννήσεων από το 2008 και έπειτα, υποχώρησαν σε λιγότερες από 85 χιλ. το 2020 από 118 χιλ. το 2008

Η πληθυσμιακή μείωση των τελευταίων ετών αναμένεται να συνεχιστεί, με μικρή ευαισθησία ως προς τις υποθέσεις των προβολών έως το 2050

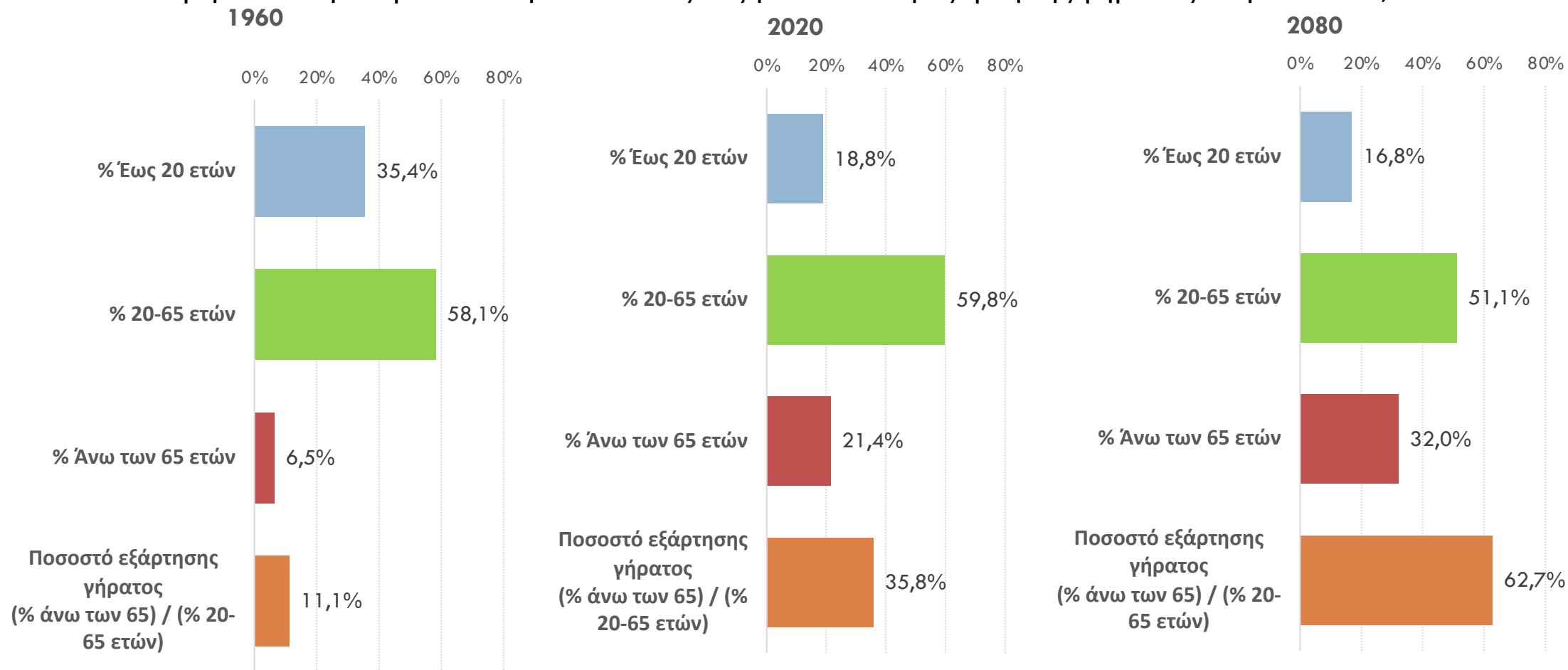
Εξέλιξη του πληθυσμού κατά σενάριο (εκατ.), 2022-2100

Πηγή: Eurostat

Μεγάλη αλλαγή της ηλικιακής σύνθεσης του πληθυσμού

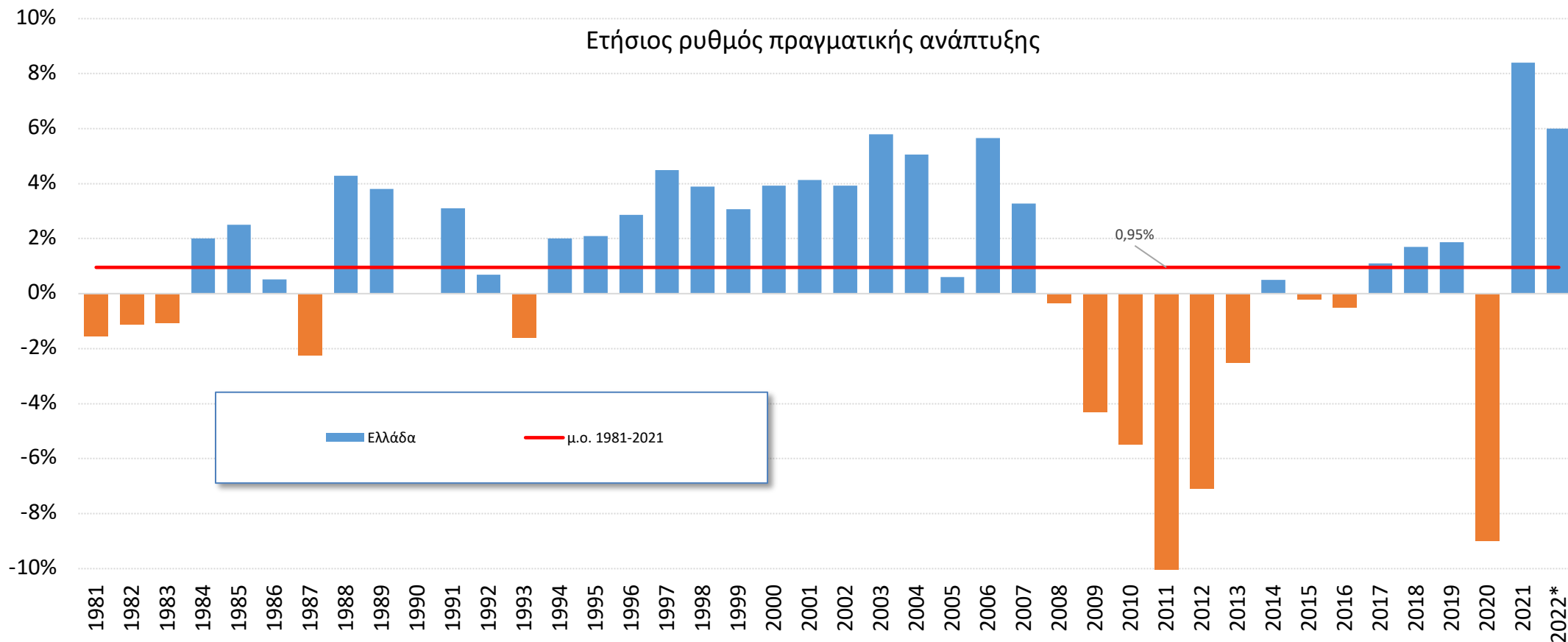
Κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία και εξέλιξη του δείκτη εξάρτησης γήρατος στην Ελλάδα, 1960-2080

Σύμφωνα με τις μακροχρόνιες δημογραφικές τάσεις, κάθε άτομο άνω των 65 ετών αναλογεί σε περίπου εννέα, τρία και μόλις ενάμιση άτομα παραγωγικής ηλικίας 20-65 ετών το 1960, το 2020 και το 2080 αντίστοιχα.

Προοπτικές ανάπτυξης

Ο μακροχρόνιος ρυθμός μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας υπήρξε ήπιος τα τελευταία 40 χρόνια

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία στοιχείων IOBE
Σημείωση: Πρόβλεψη για το 2022, IOBE (Οκτώβριος 2022)

Ο μέσος ετήσιος πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης στην Ελλάδα την περίοδο 1981-2021 ήταν μόλις 0,95%.

Συνολικά: Μακροοικονομική ισορροπία: 2020-2030

	2019	Status quo	Θετικό σενάριο
Αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (ετήσιο %, 2020-2030)	1,9	1,7	3,5
Αύξηση της απασχόλησης (ετήσιο %, 2020-2030)		0,2	1
Αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας (ετήσιο %, 2020-2030)		1,5	2,5
Εξαγωγές ως % του ΑΕΠ (2030)	37,2	44,5	50,5
ΑΕΠ κατά κεφαλήν ως % του μέσου όρου της ΕΕ (2030)	67	68	81
Ανεργία (% , 2030)	17	9	7